

FOTOGRAFIE

Een democratische kunstvorm

Fotohandelaar Wouter van Leeuwen en verzamelaar Henri van der Tol over fotografie verzamelen

Inmiddels is fotografie geëmancipeerd als kunstvorm. Niet alleen bij kunstbeurzen, ook op veilingen worden tonnen en soms miljoenen betaald voor foto's van fotografen als Gustave Le Gray, Alfred Stieglitz, Edward Weston, Cindy Sherman, Andreas Gursky en Jeff Wall. Ook en vooral is fotografie een kunstvorm waarbij je met een beperkt budget al meteen kwaliteit kunt kopen. Een gesprek over verzamelen van fotografie met een handelaar en een verzamelaar.

TEKST: KOOS DE WILT

Historische momenten vinden vaak plaats in een klein hoekje, of boekje soms. In 1963 bijvoorbeeld kwam de popartkunstenaar Edward Ruscha (1937) met een fotoboekje met afbeeldingen van 26 benzinstations. Veel lijkt het niet, je bladert erdoorheen als een roadmovie langs de benzinstations aan de Route 66 tussen Los Angeles en Oklahoma City. Niks bijzonders, democratische kunst zou je het kunnen noemen, alsof iedereen het kan maken. Het was gedrukt in een oplage van vierhonderd stuks en te koop voor drie dollar, zodat iedereen het zich kon veroorloven. Pas veel later zou 'Twentysix Gasoline Stations' bekend worden als het eerste fotokunstenaarsboek en wereldwijd faam maken. Tegenwoordig wordt voor zo'n boekje bijna twee ton dollar betaald op veilingen. Het boekje zou Thomas Struth, Hans-Peter Feldmann, Jeff Wall en Andreas Gursky op weg helpen hun fotografie als kunstvorm te ontwikkelen. Van die laatste werd een grote foto van zoiets simpels als de rivier de Rijn, zonder opsmuk, in 2011 bij Sotheby's afgetikt op 4.338.500 dollar. Het hoogste bedrag ooit voor een foto.

In 1975 vond nog zo'n gebeurtenis plaats die in eerste instantie geen opschudding veroorzaakte in de kunstwereld. In Rochester (NY), een middelgrote stad vlakbij Canada, in het voormalige huis van de Kodakoprichter George Eastman, tegenwoordig een foto- en filmmuseum, vond een fototentoonstelling plaats onder de naam 'New Topographics'. Het was een tentoonstelling die maar weinig mensen daadwerkelijk hebben bezocht,

maar die in de wereld van de fotografie een enorme invloed zou gaan hebben. Fotografen als Robert Adams, Lewis Baltz en de Duitsers Bernd en Hilla Becher hadden hier de eerste stapjes gezet naar een compleet andere manier van naar ons landschap kijken. Fotografie kreeg er mede een stukje meer 'serieus' door. De tentoonstelling was een reactie op de gesublimeerde landschappen zoals die van Ansel Adams met zijn beroemde beelden van het natuurpark Yosemite. De 'New Topographics' fotografen legden geen sublieme landschappen vast, maar het alledaagse landschap. Ze keken niet naar de natuur met een grote N, maar meer naar de cultuur met een kleine c. In plaats van foto's van nationale natuurparken zagen we ineens bedrijventerreinen, industriële gebouwen en de teloorgang van steden. Benzinstations, caravans, troosteloze woonwijken en graansilo's werden de wereld van de kunst ingetrokken. Het is fotografie die fotografiehandelaar Wouter van Leeuwen veertig jaar na data nog steeds beïnvloedt bij de keuze van wat hij verhandelt vanuit zijn Amsterdamse galerie en op de kunstbeurzen waar hij staat.

New Topographics

Tijdens het gesprek in zijn piepkleine galerie in de Hazenstraat in de Amsterdamse Jordaan hangt werk aan de muur van Steve Fitch (1949), een Amerikaanse fotograaf die overal in Amerika reclamezuilen van motels fotografeert. "Mij boeit documentairefotografie", zegt de handelaar. "Iemand die een idee heeft en dat op een projectmatige manier helemaal uitwerkt, zoals de neon

Michael Wolf, 'Tokyo Compression # 24', 2010 © Michael Wolf, courtesy Galerie Wouter van Leeuwen.

Wouter van Leeuwen: "Voor een klein bedrag kun je al een foto van een grote naam kopen, dat heb je niet zo snel bij een goed schilderij."

lichtmasten van Fitch bij tourritten naar en op parkeerterreinen van wegrestaurants, motels en drive-in theaters. Het zijn vaak plekken die inmiddels niet meer bestaan en waarvan zijn foto's

de nostalgische herinneringen zijn." In de stal van Van Leeuwen zijn meer fotografen in die stijl. "Ik vertegenwoordig de Amerikaan Raymond Meeks die vooral foto's maakt rondom zijn achtertuin en foto's van kinderen in de buurt die van een klif afspringen. Ook heb ik het geluk dat ik in Nederland architectuurfotograaf Michael Wolf mag vertegenwoordigen. Net als Meeks is Wolf schatplichtig aan 'New Topographics' en legt zich in zijn werk toe op het hedendaagse stadsleven."

Michael Wolf (1954) is bij een breder publiek vooral bekend van zijn kaarsrechte architectuurfotografie van torenflats in Hong Kong. De ar-

chitectuurfotografie van de fotograaf heeft veel navolging gehad en is vaak te zien in bladen en op beurzen. Bladerend door een retrospectief boek komt de vraag op hoe Van Leeuwen eigenlijk ziet of hij te maken heeft met een echte Wolf? “Ik herken dat aan de afwerking, de afsnede en de visie. Wolf fotografeert met een lens waardoor alle lijnen in zijn architectonische werk helemaal recht zijn. Iedereen zou die lens kunnen kopen en foto’s kunnen maken, maar Wolf laat door de keuze van zijn onderwerp en de uitsnede het oog van de meester zien. Op zijn foto’s in de serie ‘Architecture of Density’ zie je geen lucht en geen grond, je blijft houvast zoeken over het hele beeld.”

Emancipatie

Fotografie als kunstvorm is een lange weg gegaan voordat mensen het kunst zijn gaan noemen, volgens Van Leeuwen: “In de jaren negentig is de kunstwereld fotografie pas voor het eerst een beetje serieus gaan nemen. Nog steeds zijn er maar weinig fotografietentoonstellingen in het Stedelijk hier in Amsterdam. Voorheen was er wel handel in foto’s van Brassai en Doisneau, maar het begon pas echt bij de Becher-Schule uit Frankfurt. Net als de Bechers noemden de kunstenaars zich vaak geen fotografen. Ze gebruikten fotografie als medium, maar daar ging het niet om.” In de jaren tachtig is Van Leeuwen zelf steeds meer fotografie gaan kopen en stukje bij beetje ook verzamelaar geworden. Van Leeuwen: “Dat was nog in de tijd dat foto’s van Nan Goldin, Martin Parr en Cindy Sherman nog te betalen waren bij galleries in Duitsland en Amerika. Ik kocht er regelmatig van. Eind jaren negentig vroeg een bevriende galeriehouder of ik mee wilde doen met een tentoonstelling, hij had zelf te weinig materiaal. Ik had er al wat langer tegenaan zitten hikken om een galerie te beginnen, maar toen begon het. Ik verkocht foto’s waar ik er genoeg van had of die ik dubbel had in mijn verzameling. Ik vond het gelijk geweldig, maar als je van je hobby je werk maakt, ben je eigenlijk ook je hobby kwijt.” In 2001 startte Wouter van Leeuwen zijn galerie in Amsterdam, waar hij nog steeds tentoonstellingen houdt, zoals nu dus met het werk van Fitch. De galerie is echter niet de plek waar de meeste handel plaatsvindt, aldus Van Leeuwen: “Van donderdag tot en met zaterdag ben ik hier in de galerie, maar de meeste handel vindt plaats op de beurzen of naar aanleiding van een contact op een beurs, zoals Art Rotterdam, UNSEEN en Amsterdam Art Fair.”

Op kunstbeurzen zijn tegenwoordig veel stands met fotografie, maar veel kunstverzamelaars lopen toch nog vaak zonder te kijken langs de stands, dat is de ervaring nog steeds van Van Leeuwen: “Voor anderen is het juist een eerste stap in de wereld van de kunst. De fotografie die ik breng is heel toegankelijk. Je hoeft er geen bijbel van kunstgeschie-

denis voor te bestuderen om het te begrijpen. Je vindt het mooi en je koopt het. Het voordeel van fotografie verzamelen is natuurlijk dat, doordat het in oplage is, je al voor een beperkt bedrag iets kunt kopen. Vaak is het een staffel. De eerste zijn de goedkoopste want degene die dat koopt speelt een voorttrekkersrol. Als je een latere koopt is de bevestiging er dat het een goede koop is en is die dus duurder. Als verzamelaar kun je een vroege of latere print kiezen. Waar je voor 1.500 euro al een goede foto kunt kopen, heb je niet zo snel een goed schilderij. Een kleine Michael Wolf begint bij 1.200 euro en de Fitch die hier nu aan de muur hangt begint bij zevenhonderd. Fotografie is daarmee democratischer dan andere beeldende kunst.”

Henri van der Tol: “Het contact met andere verzamelaars en met de fotografen is het leukst.”

Een kleine wereld

Er zijn weinig verzamelaars die alleen fotografie kopen, is de ervaring van Van Leeuwen. Meestal zijn het verzamelaars die ook andere hedendaagse kunst verzamelen, maar KLM purser Henri van der Tol is er een van. In zijn appartement in het centrum van Amsterdam hangen alle wanden vol met aankopen, een foto van Gustave Le Gray uit 1856, landschappen van Frank van der Salm, een portret van Cindy Sherman van Martin Schoeller, portretten van Nederlandse fotografen als Hellen van Meene, Celine van Balen, Koos Breukel en Rineke Dijkstra en een ‘Transparant City’ van Michael Wolf. Meer dan dertig jaar geleden begon Van der Tol foto’s te verzamelen. Zijn eerste aankoop was een foto van Bruce Weber, gekocht bij een galerie in New York. Het was jarenlang de duurste foto die hij had gekocht, 2.500 dollar.” Pas later ben ik veel breder gaan verzamelen. Mijn verzameling begint bij een van de vroegste foto’s ooit, een zoutdruk uit 1839. Ook heb ik een hele la met daguerreotypies tussen 1845 en 1862. Houten doosjes met haarscherpe portretfoto’s op zilver. Niemand weet meer wie die mensen zijn, maar ze zijn er nog wel.”

“Internet heeft voor mij alles veranderd” vertelt de purser. “Kocht ik vroeger twee foto’s per jaar, tegenwoordig kan ik er soms zo vier of vijf per maand aanschaffen. Ik koop tegenwoordig in de trein of thuis van veilingen. Als je je huiswerk goed hebt gedaan, kun je op eBay of Catawiki heel interessante dingen kopen. Ik heb veel vaker voordeeltjes. Sommige mensen weten niet wat ze verkopen en anderen weten het precies. Blijft spannend, maar je hebt veel minder contact. Op mijn website, www.aprivateview.nl, laat ik zien wat ik heb en kunnen

mensen reageren en zo kom ik in contact met andere liefhebbers. Ook handelaren zijn veel actiever geworden op het internet. Gelukkig zijn er ook nog plekken waar je andere liefhebbers tegenkomt. UNSEEN is altijd heel leuk en daar kun je soms hele interessante foto's kopen. Bij Paris Photo kom ik ook graag, maar is het alsof je door een museum loopt waar je van alles dat aan de wand hangt er ook nog een kunt kopen. Te duur voor mijn portemonnee. AIPAD in New York zit in prijs tussen UNSEEN en Paris Photo in. Als purser vlieg ik zo naar New York toe om daar rustig rond te kijken." De wereld van verzamelaars is geen grote wereld, zo vertelt Van der Tol. "Toen ik een foto kocht van het inmiddels wereldberoemde Poolse meisje aan zee van Rineke, moest de galeriehoudster eerst aan Rineke vragen óf ik de foto wel mocht kopen. Tweeduizend gulden betaalde ik er toen voor, een fortuin voor mij. Later bracht iemand mij in contact met Rineke. Toen ze mijn naam hoorde, zei ze: oh, dan heb je die en die foto's van mij. Dat wist ze! Toen ik haar kort geleden toevallig ergens tegen kwam, vroeg ze er nog naar, of ik die foto nog in mijn verzameling had. Daar was ze blij mee. Het is altijd leuk als je andere verzamelaars

tegenkomt. Kort geleden kwamen mijn partner en ik bij een etentje bij Cokki Snoei, een arts en een blokfluitist tegen die ook fotografie verzamelen. Dat is altijd hartstikke leuk en het bleek heel erg te klikken en toen zijn we in hun prachtige huis gaan kijken in Amsterdam. Die contacten zijn eigenlijk het leukst. Ook leuk is het contact met de fotografen zelf. Het helpt je ook bij je keuze. Een tijdje geleden twijfelde ik tussen twee foto's van Viviane Sassen, ik kwam haar tegen op Paris Photo en toen vroeg ik haar om advies. Ik kocht een foto van nieuw werk van haar, van een jongen die ligt te slapen in een Adidas jasje tussen de groene visnetten. Het was een interessante nieuwe stap in haar werk en daar ging ik in mee." Op de grond een recente aankoop van de Zuid-Afrikaanse fotograaf Pieter Hugo. Een portret van een voormalig lid van een straatbende die een groot deel van zijn leven in de gevangenis heeft doorgebracht. Van der Tol: "In pak en met dreigende tatoeages op zijn gezicht kijkt de jongen je met zijn groene ogen indringend aan. Nu past die jongen op geparkeerde auto's, zo vertelde de fotograaf mij. Dat doet mij nog steeds wat als ik naar die foto kijk."

Steve Fitch, 'Motel, Raton, New Mexico', 1980.

© Steve Fitch, courtesy Galerie Wouter van Leeuwen.

Meer weten

Bezoeken

Galerie Wouter van Leeuwen
Hazenstraat 27
Amsterdam
'Backside of Light van Andreas
Gefeller'
vanaf 24-11